

Lex Boon

De Diepvriesman

fosfor

longreads

Lex Boon

De Diepvriesman

f•sfor

longreads

Amsterdam, 2014

U heeft momenteel de e-boek versie van de longread *De Diepvriesman* in handen.

Fosfor geeft ook een multimediale versie van deze longread uit, die u kunt aanschaffen via de [Fosfor Longreads app](#) (voor iPhone en iPad). U kunt dan genieten van extra's zoals uitgebreide fotografie, video, korte biografieën en een luisterboek.

Meer informatie vindt u op www.uitgeverij-fosfor.nl

Dank voor de aankoop van deze *longread* van Uitgeverij Fosfor

Wilt u op de hoogte blijven van nieuwe uitgaven van Fosfor?

Meldt u zich dan [hier](#) aan voor onze nieuwsbrief.

U mag deze longread voor *eigen gebruik* vrijelijk kopiëren zodat u het op elk apparaat dat u bezit kunt lezen. Elke andere verspreiding of openbaarmaking zonder voorafgaande toestemming van de uitgever is verboden.

Heeft u deze longread in uw bezit zonder dat u daarvoor heeft betaald? Overweeg dan deze alsnog aan te schaffen. Daarmee steunt u de auteur van dit werk. De opbrengst van deze longread wordt *gelijkelijk* verdeeld tussen auteur en uitgever. Oftewel: van elke euro die dit boek opbrengt, gaat 50 cent naar de auteur en 50 cent naar de uitgever.

Meer informatie over Fosfor vindt u op www.uitgeverij-fosfor.nl

Volg ons op [twitter](#) of [facebook](#)

Proloog

Droogijs heeft een temperatuur van -78 graden Celsius. De witte ijsblokken kun je niet zonder beschermende handschoenen vastpakken: de huid bevriest meteen.

Eén van de grootste voordelen van droogijs is dat het sublimeert in plaats van smelt. Het is koolstofdioxide – het gas dat we uitademen – dat onder druk een vaste vorm heeft aangenomen. Als het ijs opwarmt, verdwijnt het meteen weer in gasvorm. De koelcapaciteit van droogijs is vele malen groter dan van normaal ijs én er blijft geen smeltwater achter. Vandaar de naam.

Droogijs is uitermate geschikt om te gebruiken bij het transport of de opslag van voedingsmiddelen en medicijnen. Of bij het koud houden van een lijk dat al twintig jaar in een schuurtje in de Rocky Mountains ligt te wachten. Te wachten op de dag dat de wetenschap zo ver is dat het lichaam weer tot leven kan worden gebracht.

Een

Na twintig minuten slingeren over slecht onderhouden bergweggetjes duikt er een half afgebouwde constructie van beton en staal op. Binnen zijn de wanden niet afgewerkt, de schilderijtjes hangen gewoon aan het isolatiemateriaal. Er staan een kacheltje en twee plastic stoelen en er hangt een blauw T-shirt met de opdruk 'I survived the Polar Bear Dip of '93'.

Op een van de vele kisten in de ruimte liggen twee boeken: *Facing Starvation* en *Build and Repair with Concrete*. Een groot gat in het plafond biedt een doorkijkje naar de tweede verdieping, waar tientallen dozen met papierwerk staan. Een trap is er niet. Op een stalen balk staat met krijt 'Trygve Bauge' geschreven: de naam van de bewoner die het pand al lang geleden heeft verlaten.

Het aangrenzende houten schuurtje, met op de achtergrond een prachtig uitzicht op het dorp Nederland, ziet er een stuk beter uit. De rode en grijze verf zit nog redelijk goed op het hout. Het dak is robuust. 'Tuff Shed' staat er groot boven de twee deuren, die piepen als ze worden opengeklapt.

In de verder lege schuur staat in het midden een grote houten bak van drie bij twee meter. De met piepschuim geïsoleerde scharnierdeksel van de bak zit niet op slot en moet wegens de grootte en het gewicht in twee stappen worden geopend. Eerst klap je de ene helft van de deksel op het andere deel, daarna kun je de hele deksel op zijn kant tegen de muur zetten.

Koude lucht vult het schuurtje. De grote bak is binnenin afgewerkt met zilverkleurig en dik isolatiemateriaal. Tussen de grote blokken droogijs, waar de damp vanaf komt, tekenen zich de contouren van een kist af. Op de metalen kist, en de stevige ketting eromheen, zit een witte ijslaag.

Honderden keren is Bo Shaffer in dit schuurtje geweest om nieuw droogijs te storten. Het was zeventien jaar lang zijn werk, tot hij vorig jaar

werd ontslagen. Hij wil er graag over praten. ‘Kom maar naar het kantorencomplex van Delta Tech.’

Vanuit Nederland is het drie kwartier rijden naar Longmont, waar Bo woont en werkt. Een paar weken eerder is dit gedeelte van Colorado, aan de voet van de Rocky Mountains, getroffen door hevige overstromingen. Dagenlange regenval in de hoger gelegen gebieden zorgde ervoor dat wegen, bruggen en huizen werden weggevaagd. Mensen moesten met helikopters en rubberbootjes worden geëvacueerd. De akkers op de uitgestrekte vlaktes zijn in dit gebied nog steeds moerassig. Overal langs de weg ligt de door het water meegesleurde troep opgestapeld, alles donkerbruin van de modder. Wegen in de buurt zijn afgesloten, maar de schade aan het huis en kantoor van Bo Shaffer bleef beperkt: er verdronk alleen een aantal van zijn kippen.

Het ‘kantorencomplex’ van zijn eenmanszaak Delta Tech bestaat uit een lapje grond met een bungalow en een grote schuur, gelegen achter zijn huis. Oude televisies, stukken metaal, restanten van auto's, sloophout, dozen en puin liggen her en der opgestapeld. De schuur staat zo vol dat je nauwelijks een stap kunt zetten. Het licht doet het trouwens ook niet.

Bo is een 61-jarige man met een grijze snor en dito paardenstaartje. Op zijn oprit staat een grote, oude pick-uptruck geparkeerd, met op de kap een zelf geschilderde Amerikaanse vlag. Zijn vaderlandsliefde komt ook terug op zijn rode T-shirt, in de vorm van een zeearend met *stars en stripes* op zijn veren en de letters AMERICA. De achterkant van zijn wagen zit vol met politieke bumperstickers. Stickers vóór Amerika en tegen de overheid. Als libertariër streeft Bo naar maximale individuele vrijheid, en daarbij staat de overheid alleen maar in de weg. Zijn spijkerbroek wordt omhooggehouden door bretels.

‘Fight crime – shoot back’ staat er op een sticker op de deur van de bungalow, het daadwerkelijke kantoor van Delta Tech. Het is een smalle en diepe ruimte, waar overal de geur van wiet hangt. Tussen de opgestapelde dozen, bouwmaterialen en gereedschap tracht Bo een gangpad vrij te houden. De muren zijn volgehangen met landkaarten en foto's. Er slingeren messen en geweren rond. Het is oogsttijd en overal in de ruimte hangen cannabisplanten te drogen.

De radio staat keihard in het achterste gedeelte van het kantoor. Daar zitten drie vrouwen van middelbare leeftijd op krukjes, omringd door wietplanten, de toppen van de oogst te knippen. Ze wisselen geen woord

met elkaar en concentreren zich met Pearl Jam op de achtergrond op het knipwerk. Het bezoek wordt genegeerd.

Bo praat wel. Honderduit en razendsnel. Over de liberale cannabiswetgeving in Colorado, die volgens hem nog lang niet liberaal genoeg is. Over de doktersverklaring die hij, zijn vrouw en zijn dochter moesten regelen zodat ze de planten legaal mogen kweken. Over de dames op de krukjes, die zelf hebben aangeboden om te helpen in ruil voor een paar gram Sour Diesel, Blue Hash of DJ Short. Vol energie en met veel *fucks* and *shits* vertelt Bo, met knauwerig Amerikaans accent, hoeveel toewijding het kost om goede kwaliteit wiet te krijgen. ‘In de winter moet ik stoken om de temperatuur in mijn kassen hoog te houden, maar eens in de zoveel jaar is er een *fucking ice storm* en zijn al mijn planten *fucking* dood.’

Bo is misschien lichamelijk en geestelijk afhankelijk van zijn drugs, maar niet financieel. Sinds kort is het in Colorado legaal om wiet te verkopen, maar het grootste deel van de 40.000 dollar per jaar aan wiet die Bo kweekt roken hij en zijn familie zelf op. Geld verdient Delta Tech met de verhuur van een paar appartementen, die Bo van zijn moeder heeft geërfd.

Het is een eenmanszaak, maar toch praat Bo als het over Delta Tech gaat in meervoud, alsof hij de CEO van een grote multinational is. Terwijl hij zijn wietpijpje schoonmaakt en weer vult, vertelt hij over het begin van de vreemdste klus uit zijn carrière. De schuttingtaal blijft achterwege. ‘Je moet het zo zien. We waren op dat moment nog een ontzettend jong bedrijf. Plotseling meldde zich een internationale klant met een innovatief project. Een prachtkans, zonder dat we ons op dat moment realiseerden waartoe het allemaal zou leiden.’

Het is maart 1995 en vanaf dat moment is Bo verantwoordelijk voor het koud houden van het lichaam van Bredo Morstøl, die in 1989 op 84-jarige leeftijd in Noorwegen overleed. Zijn lichaam ligt in een schuurtje in Nederland, Colorado, een dorpje op 2500 meter hoogte aan de rand van de Rocky Mountains.

In 1871 koopt de Mijn-compagnie Nederland, een bedrijf van investeerders uit Den Haag, een zilverertsmin in de Rocky Mountains. In verband met de sterke wind en hevige sneeuw lijkt het de Nederlandse mijnwerkers beter om de ruwe erts te vervoeren naar ‘de Lage Landen’, zoals de iets lager gelegen nederzetting met enige ironie wordt genoemd. De Nederlanders verlaten het gebied al snel – de mijn blijkt een miskoop

– en de nederzetting verandert in een spookstad. De naam blijft: Nederland.

In de jaren zestig wordt Nederland ontdekt door hippies en raakt het in Colorado bekend en berucht als vrijplaats. Excentriekelingen die het in het nabijgelegen Boulder niet uithouden – niet de saaiste stad van het land – verhuizen naar het bergdorpje. In 1972 opent producent James Guercio er de Caribou Ranch, een studio waar onder meer John Lennon, Elton John, Billy Joel, Michael Jackson en U2 nummers komen opnemen. De Caribou Ranch brandt in 1985 uit, maar de drugs en de dorpsbewoners blijven. Bo spreekt van een stel gekken. ‘En de grootste gek was misschien wel Trygve Bauge’, zegt hij, terwijl hij de pijp met een aansteker nog eens aansteekt en inhaleert. Bo blowt zo veel dat hij nog maar zelden stoned wordt. Dat lukt alleen als hij echt zijn best doet.

Twée

Trygve Bauge verhuist begin jaren tachtig op 22-jarige leeftijd van Noorwegen naar de Verenigde Staten. De Koude Oorlog is nog in volle gang en Trygve is doodsbang dat een atoomoorlog een einde zal maken aan het leven op aarde. Of in elk geval: aan het leven in Oslo. De Rocky Mountains in Colorado, in het zuidwesten van de VS, lijken hem een stuk veiliger en aangenamer. Als aanhanger van het objectivisme, de filosofie van Ayn Rand waarin onbeperkte vrijheid en het individuele geluk als hoogste doel in het leven worden beschouwd, voelt hij zich meer aangesproken door de individualistische Amerikaanse samenleving dan de verzorgingsstaat Noorwegen. De *Bill of Rights*, de eerste tien amendementen van de Amerikaanse grondwet, kent hij uit zijn hoofd.

Trygve belandt in universiteitsstad Boulder, een van de progressiefste steden in de verder redelijk conservatieve staat. De kleine man met gigantische baard, pretoogjes, een grappig accent en een hoge, meisjesachtige lach wordt al snel een lokale bekendheid. Niet alleen door zijn voorkomen, maar ook door de Polar Bear Plunge, een nieuwsjaarduik die hij in 1983 voor het eerst organiseert en die nog steeds jaarlijks honderden deelnemers trekt.

In Colorado raakt Trygve in de ban van schuilkelders, oude mijnen, tunnels en andere plekken waar je ondergronds zou kunnen leven. Hij maakt tientallen ontwerpen van kelders die een atoombom zouden moeten kunnen doorstaan, en die hij met zijn bedrijfje Life Extension Systems probeert te verkopen. Ook hoopt hij er zelf eentje in de Rocky Mountains te bouwen, zodat hij een atoomaanval ook echt zou overleven. Als objectivist streeft Trygve naar individueel geluk en daarbij kan hij de dood niet gebruiken. Met tachtig of negentig jaar leven neemt Trygve Bauge geen genoegen: hij wil de dood herdefiniëren.

Hij gelooft in cryonisme. Trygve ziet ouderdom als een ziekte die genezen kan worden. De dood als een tijdelijke en nuttige onderbreking: een staat waarin je rustig kunt wachten op de toekomst. Want de huidige

medische wetenschap kan je misschien niet redden, maar wie weet wat er met toekomstige techniek allemaal wel niet kan. Als het hart niet meer klopt, zegt dat vaak niets over de biologische staat van het lichaam, aldus de theorie van Trygve. De informatie die is opgeslagen op de harde schijf – de hersenen – is niet zomaar verdwenen.

Met afschuw spreekt Trygve over mensen die het lichaam van hun nabestaanden onder de grond stoppen. ‘Rottend vlees, daar kun je later niets mee.’ Beter kun je het lichaam conserveren door het in te vriezen, zodat wetenschappers je in de toekomst kunnen genezen van de doodsoorzaak en je kunt herleven.

Trygve droomt van een eigen instituut voor cryonisme, waar iedereen die maar wil zich kan laten invriezen. Het moet net zo normaal – of liever nog: logischer – worden als begraven of cremen. Maar in Colorado komt het niet echt van de grond omdat de autoriteiten dwarsliggen. Autoriteiten waarmee hij sowieso continu overhoop ligt. Met zijn lange haar en baard ziet Trygve eruit als een zwerver en als hij door de straten van Boulder loopt wordt hij regelmatig aangehouden door de politie. Er volgt standaard een scène. ‘Dit is een vrij land. Zonder gerede aanleiding kunnen jullie me niet staande houden’, schreeuwt Trygve met zijn hoge stem en Scandinavisch accent uit. Hij vloekt niet, maar citeert uit de amendementen van de grondwet.

Niet dat Trygve een Amerikaans staatsburger is. Hij gelooft in het vrije verkeer van personen en weigert aan visumvoorwaarden te voldoen. Hij heeft tal van zaken lopen tegen de Immigratie- en Naturalisatiedienst en stuurt honderden brieven naar de media om voor zijn zaak te pleiten. Het maakt het leven van Trygve er niet makkelijker op, maar elk compromis ziet hij als ‘een nagel aan de doodskist van principes. Je creëert een realiteit die het tegenovergestelde is van wat je wilt bereiken. Sommige mensen moeten voet bij stuk houden. Dat is wat ik doe.’

Het is november 1989 als Trygve een telefoontje uit Noorwegen krijgt. Het is zijn moeder Aud, die hem vertelt dat zijn opa Bredo onverwachts is overleden. Hoewel hij het er nooit met zijn opa over heeft gehad, neemt Trygve onmiddellijk een besluit: het lichaam van zijn opa moet zo snel mogelijk het ijs in en worden overgebracht naar Amerika. Bredo Morstøl is de eerste klant van zijn nog te bouwen cryonisme-instituut. Zijn moeder is enthousiast.

De overtocht van Bredo van Noorwegen naar de Verenigde Staten heeft wat voeten in de aarde. Trygve zit ruim zeventuizend kilometer

verderop en het kost tijd om de nodige papieren te krijgen om het lichaam te expatriëren. Het lichaam wordt in de tussentijd bewaard in een Noors mortuarium, waar de temperatuur iets boven nul is. Een paar dagen na zijn overlijden wordt Bredo, verpakt in droogijs, overgevlogen naar de Verenigde Staten. Trygve heeft geregeld dat zijn opa voorlopig kan worden opgeslagen bij Trans Time Inc. in Californië, het eerste commerciële cryonismebedrijf ter wereld. De kosten, tienduizenden dollars, worden gedekt door de erfenis die Trygve van zijn opa krijgt.

Bij Trans Time gebruiken ze geen droogijs, maar wordt het lichaam van Bredo gekoeld met vloeibaar stikstof (−196 graden Celsius). Vlak voordat zijn opa in een container met stikstof verdwijnt laat Trygve nog een foto maken. Op de afdruk zie je een metalen kist met het lijk van een oude man, mond open, geen tanden. Daarnaast zit een geknielde jonge man met een grote baard en verwilderde haarbos. Trots kijkt hij in de camera. Als een jager naast zijn net doodgeschoten prooi.

Drie

*‘Wie heeft het recht iemand in een vriezorium te plaatsen?’
‘Kan na ontdooiing het gezinsverband worden hersteld?’
‘Hoe zal de kerk tegenover ’s mensen onsterfelijkheid staan?’*

Bovenstaande vragen staan op de achterflap van het in 1964 gepubliceerde boek *The Prospect of Immortality* van Robert C.W. Ettinger, in het Nederlands uitgebracht onder de naam *De Diepvriesmens*. Ettinger is de grondlegger van het cryonisme.

Op zijn twaalfde leest Ettinger het sciencefictionverhaal ‘The Jameson Satellite’, waarin professor Jameson zijn lichaam in een baan om de aarde laat brengen om daar voor eeuwig bewaard te blijven bij een temperatuur in de buurt van het absolute nulpunt, de laagste temperatuur die theoretisch mogelijk is. Miljoenen jaren later wordt het lichaam gevonden door hoogontwikkelde wezens. Ze repareren zijn brein, geven hem een mechanisch lichaam en brengen professor Jameson weer tot leven.

Met onkreukbaar optimisme, kenmerkend voor hem en zijn volgelingen, legt Ettinger in verschillende publicaties halverwege de twintigste eeuw de basis voor zijn plan om van sciencefiction werkelijkheid te maken. Want waarom niet iedereen op aarde invriezen en het eeuwige leven schenken? Ettinger: ‘Vroeg of laat zullen onze vrienden van de toekomst opgewassen zijn tegen de taak ons tot het leven terug te brengen en te genezen.’

Na het boek van Ettinger krijgt het cryonisme een impuls. Verschillende organisaties worden opgericht en in 1967 wordt er voor het eerst iemand ingevroren door de Cryonics Society of California (CSC). Meer patiënten volgen, maar door geldgebrek kan het vloeibare stikstof – dat langzaam verdampt – niet op peil worden gehouden en gaan de lichamen rotten. Oud-leden van CSC richten in 1972 de non-profitorganisatie Alcor Life Extension Foundation op, nemen de lichamen over en besluiten het

voortaan wat professioneler te regelen. Niet langer betalen familieleden achteraf elke maand een bedrag, maar moeten leden de financiering vooraf regelen. Een levensverzekering die bij overlijden twee ton uitkeert aan Alcor, bijvoorbeeld.

Er zijn vier plekken op de wereld waar *cryonauten* liggen opgeslagen – drie in de VS, een in Rusland – maar met 118 patiënten en 971 leden is Alcor de grootste cryonismeprovider ter wereld. Ettinger heeft het in zijn boek vaak over de ‘ nabije toekomst’, maar niemand weet hoelang de toekomst op zich zal laten wachten. Daarom heeft Alcor zich gevestigd in Scottsdale, Arizona. Een plek in de VS waar de kans op natuurrampen minimaal is. De winters zijn zacht, de zon schijnt veel en het regent weinig. Op het vliegveld wordt zelden een vlucht geannuleerd wegens weersomstandigheden.

Scottsdale is een halfuurtje rijden van Phoenix Sky Harbor International Airport. Alcor is gevestigd op een van de vele karakterloze bedrijventerreinen in de stad. Langs de brede wegen staan gigantische cactussen. Het witte pand van Alcor wordt geflankeerd door een paar palmbomen.

Patiënt nummer 118 – het woord lijkt wordt niet gebruik – is net een week eerder binnengebracht. Zijn kist staat nog in de gang. De omstandigheden waaronder de patiënt is ingevroren waren niet ideaal. Pas op het moment dat de man op sterven ligt in een ziekenhuis in Tsjechië, besluit hij dat hij gebruik wil maken van de diensten van Alcor.

Slechts vier dagen voor zijn dood wordt het papierwerk afgerond en ontvangt Alcor een aanbetaling op de totale kosten: 225.000 dollar. Dan pas stapt een medewerker van de non-profitorganisatie op het vliegtuig naar Praag. Als hij arriveert is de man al overleden en door een hevige storm die Europa op dat moment teistert kan de benodigde apparatuur uit Engeland helemaal niet gestuurd worden.

In het ideale geval wil Alcor direct aan de slag nadat een arts de dood heeft geconstateerd. Een hart-longmachine wordt aangesloten op de patiënt, zodat de bloed- en zuurstofcirculatie weer op gang komt. Om schadelijke ijskristallen te voorkomen wordt al het bloed vervolgens vervangen door een soort antivriesmiddel. Daarna wordt de patiënt met vloeibaar stikstof heel langzaam – om vriesschade te voorkomen – afgekoeld tot –196 graden Celsius. In de situatie van patiënt 118 heeft Alcor maar één mogelijkheid: al het droogijs in Praag opkopen – het is

slechts 150 kilo – en het lichaam zo snel mogelijk op een vlucht naar Phoenix, Arizona zetten.

Vier dagen na zijn overlijden komt de 118de patiënt van Alcor binnen. Verre van ideaal, maar door de vriesschade die vermoedelijk bij deze patiënt is ontstaan vooral een extra uitdaging voor de toekomstige wetenschappers. Die zullen eerst met andere patiënten beginnen, want bij Alcor zullen ze het 'last in, first out'-principe hanteren als het zo ver is.

'Ik wilde gisteren niet dood, ik wil vandaag niet dood en ik wil morgen niet dood. Misschien dat ik er over duizend jaar wel klaar mee ben, maar ik wil zelf kunnen kiezen hoelang ik wil leven.' Alcor-directeur Max More (49) wil maximale controle over het leven. More werd in het zuidwesten van Engeland geboren als Max O'Connor, maar besloot begin jaren zijn achternaam zelf te kiezen. 'Ik heb me nooit Iers gevoeld en ik ben nooit in Ierland geweest', zegt hij met Brits accent. De naam More helpt hem dagelijks herinneren dat hij zich moet blijven ontwikkelen. Eind jaren tachtig werd hij op 22-jarige leeftijd lid van Alcor, omdat hij de dood begon te zien als vijand die bevochten moet worden. Nu is hij er sinds een paar jaar directeur. 'De tragedie is dat je op het moment dat je het leven een beetje begint te snappen en verstandig wordt, je kracht verliest. De gezondheid gaat achteruit, het brein wordt traag. Dat is zonde en moeten we fixen.'

In de opslagruimte van Alcor staan twintig gigantische, roestvrijstalen thermosflessen van drie meter hoog en een diameter van een meter. Max More spreekt van *bigfoots*. Onder de flessen zit een plateau met wielen, zodat ze makkelijk te verplaatsen zijn als ze moeten worden bijgevuld met vloeibaar stikstof. Een metertje op de fles geeft aan wat het huidige niveau is. Max More schopt zachtjes tegen de onderkant van een van de flessen. 'Hier ongeveer zit het hoofd van de patiënt.' Mocht er ooit iets gebeuren waardoor Alcor het stikstof een tijdlang niet kan bijvullen, dan blijft het belangrijkste onderdeel in elk geval het langst gekoeld: het brein.

Elke fles biedt plaats aan negen patiënten: vier volledige lichamen die op hun kop in het stikstof hangen, en vijf hoofden van *neuros*, patiënten die alleen hun hoofd laten invriezen. In de operatiekamer van Alcor toont Max More hoe de hoofden van het lichaam worden gehaald. Hij wijst op de camera's. Alles wordt opgenomen voor de evaluatie van de procedure, maar ook zodat neuropatiënten later eventueel hun eigen onthoofding van hun eerste lichaam kunnen terugzien. Als ze zelf een nieuw,

mechanisch of gekloond, lichaam hebben. Het merendeel van de patiënten kiest voor deze optie: met 120.000 dollar zijn de kosten ook een stuk lager. Als er in een bigfoot geen volledige lichamen worden geplaatst, is één fles genoeg voor 45 hoofden.

Invriezen kunnen ze bij Alcor uitstekend, maar iemand ontdooien en tot leven wekken is nog nooit geprobeerd. More: 'We zouden veel meer patiënten hebben als we de religieuze weg bewandelen en zeggen: we zullen je redden. Maar we zijn eerlijk. We zeggen dat het misschien kan werken. Mensen haten dat soort onzekerheden. Ze kiezen liever voor de zekerheid van de dood.'

Om kritiek voor te zijn, geven cryonisten doorgaans direct aan dat er geen enkel bewijs is dat hun theorie ooit praktisch zal worden. Het is slecht een experiment. Vervolgens komen ze met de moeilijk weerlegbare stelling dat je met invriezen sowieso een betere kans hebt om terug te komen – zij het over dertig, honderd, duizend of een miljoen jaar – dan iemand die zich laat begraven of cremen. Het kan geen kwaad om te proberen.

De mogelijkheid dat het zou kunnen, grijpen cryonisten aan om te bewijzen dat de kans groter is dan de ongelovigen denken. Boeken en webfora worden volgeschreven over de Noord-Amerikaanse houtkikker, die zijn winterslaap in gedeeltelijk bevroren toestand doorbrengt. Er wordt gewezen naar bomen die temperaturen van -40 overleven. Naar ingevroren sperma en baby's die worden geboren uit bevruchte en ingevroren eicellen. Naar orgaandonatie, waarbij de organen steeds langer kunnen worden bewaard. Naar de opkomst van nanotechnologie en klonen om het lichaam later te repareren of te vernieuwen.

Het is koffiedik kijken. En bij gebrek aan kaders vliegen gesprekken met cryonisten – net zoals het boek van Ettinger – al snel alle kanten op. Kritische vragen worden beantwoord met selectief winkelen in de wetenschap, waarbij bestaande ontwikkelingen worden geëxtrapoleerd. Dat behaalde resultaten uit het verleden niets zeggen over de toekomst, weerhoudt cryonisten niet van speculeren. Ze herhalen dat ze geen bewijs hebben, maar dat ze het zich wel kunnen voorstellen. Vervolgens is er alle ruimte voor fantasie, want na de vervelende onderbreking van de dood is namelijk alles mogelijk. De wetenschappelijke 'vrienden van de toekomst' zullen er wel voor zorgen. Cryonisten buigen zich over de scenario's over het leven op aarde als onsterfelijkheid een feit is. Hebben de mensen van een diepvriesgemeenschap stemrecht? Moeten mensen worden

gesteriliseerd om overbevolking te voorkomen? Heeft iedereen het recht om ingevroren te worden of alleen goede mensen?

In zijn boek probeert Ettinger dit soort vragen te beantwoorden. Overal heeft hij een uitgebreid antwoord op. Alleen van wellicht de belangrijkste vraag maakt hij zich makkelijk af: waarom zou iemand onsterfelijk willen zijn? ‘Wanneer mensen opgewekt beweren dat zij “niet eeuwig zouden willen leven”,’ zo schrijft Ettinger, ‘betekent dit gewoonlijk alleen dat zij er niet goed over hebben nagedacht.’

De matige interesse voor cryonisme is een van de grote problemen voor Alcor-directeur Max More. Al jaren lijkt het aantal leden te stagneren: net onder de duizend. De grote missie van More is om cryonisme te ontdoen van het sciencefiction-imago. De wetenschap moet er uiteindelijk voor zorgen dat zijn patiënten weer tot leven komen, maar vooralsnog hebben wetenschappers nog maar weinig interesse om zich bezig te houden met cryonisme. More: ‘We worden nog steeds belachelijk gemaakt. Mensen snappen het niet.’

En mensen durven het niet. Angst en onzekerheid is volgens Max More datgene wat veel mensen tegenhoudt, terwijl het duidelijk is dat de wereld later zo veel mooier gaat worden. ‘Als het later echt een nare wereld is, zullen ze je sowieso niet terugbrengen. Maar neem zaken zoals oorlog. Waarom zou je je leven riskeren als je al een paar eeuwen oud bent?’

Het plan van Alcor is nu een nieuwe website. En social media beter inzetten. Alles om de grens van duizend leden voor het eerst in de 42-jarige geschiedenis te doorbreken. Verhalen over mensen die thuis aan de slag gaan met vriezers en droogijs, de huis-tuin-en-keukenvariant van cryonisme, helpen niet bij het serieuze imago dat Alcor nastreeft. Toch reageert Max More enthousiast als hij een foto van het schuurtje in Nederland ziet en roept hij meteen zijn collega’s erbij.

‘Jongens, jongens, moet je de foto’s van de *Frozen Dead Guy* eens zien en hoe ze hem bewaren.’

‘Lieve hemel.’

Vier

Het is begin jaren negentig. Terwijl zijn overleden opa in een opslagruimte in Californië ligt, gaat Trygve in Colorado aan de slag met zijn eigen cryonisme-instituut.

Hij koopt voor achtduizend dollar een groot stuk land op een van de steile hellingen van de bergen rond Nederland. Je hebt er een prachtig uitzicht, maar het perceel is te steil en daardoor moeilijk bebouwbaar en bereikbaar, laat staan dat je er makkelijk op kunt bouwen. Toch ziet Trygve er de ideale locatie in voor zijn onderneming.

Op papier ziet het er goed uit. Trygve maakt plannen voor een groot internationaal cryonismecentrum met meerdere ondergrondse opslagruimtes. Daar zijn de patiënten veilig voor aardbevingen, bosbranden, modderstromen, atoomaanvallen of wat voor onheil er in de toekomst ook zal plaatsvinden. Hij maakt tientallen ontwerpen. Er moet een fabriekje komen, aangedreven door wind- en zonne-energie, waar vloeibaar stikstof wordt geproduceerd. Het centrum moet een plek worden waar onderzoekers aan de slag gaan met experimenten op het gebied van cryonisme. Er moet een hospice komen, zodat mensen die op sterven liggen zo snel mogelijk kunnen worden ingevroren. En er zijn plannen voor een spa en gezondheidscentrum. Het gaat Trygve namelijk om het verlengen van het leven, ook voordat je dood bent.

Trygve werkt alles tot in detail uit. De dorpsraad van Nederland is niet overtuigd van de plannen. Toch begint Trygve met de bouw van het hoofdgebouw, waar hij zelf wil gaan wonen. Op de berghelling verrijst al snel een afzichtelijke constructie van staal en beton. Riolering, verwarming en elektriciteit legt hij niet aan. Een kacheltje en een chemisch toilet zijn de enige voorzieningen. En terwijl het gebouw elke vorm van natuurgeweld moet kunnen doorstaan, is het niet waterdicht.

Hij weet dat het nog niet veel is, maar Trygve ziet het als een eerste stap. Hij vraagt zijn 63-jarige moeder Aud om vanuit Oslo over te komen om bij hem te wonen. Naast de woning heeft hij een klein metalen

tuinschuurtje neergezet: de tijdelijke opslagruimte voor zijn bevroren opa. Over vloeibaar stikstof kan hij nog niet beschikken, maar met -78 graden is het makkelijk verkrijgbare droogijs volgens Trygve ook koud genoeg.

Op 23 december 1993 laat Trygve het lichaam van zijn opa uit het stikstof halen en overvliegen van Californië naar Colorado. De metalen kist legt hij in een zelf gebouwde sarcofaag in het schuurtje die hij regelmatig bijvult met droogijs. De wereld heeft er een nieuw cryonismecentrum bij, hoewel niemand het voorlopig nog mag weten. Zeker niet de inwoners van Nederland.

Trygve is op dat moment 35 jaar en woont al dertien jaar in de Verenigde Staten zonder een verblijfsvergunning. Hij haalt nog regelmatig het lokale nieuws. In artikelen over schuilkelders ('Er is tijd om je voor te bereiden', zegt de eigenaar van Life Extension Systems), over het wereldrecord ijsbaden dat hij op zijn naam zet (een uur, vijf minuten en 51 seconden in water met een temperatuur van twee graden) en over zijn arrestatie in 1986 op de luchthaven van Denver, nadat hij een opmerking maakte over het kapen van een vliegtuig.

Dit laatste verhaal is Trygve ten voeten uit. Hij staat met zijn moeder, die hem een paar weken is komen opzoeken, bij de incheckbalie op Denvers Stapleton International Airport. Zijn moeder checkt één koffer in en geeft één ticket af, maar tot grote irritatie van Trygve vraagt de grondstewardess of er inderdaad maar één persoon reist. 'Nee, ik ga niet mee', zegt Trygve chagrijnig. 'Ik ben hier alleen om het vliegtuig te kapen.'

De grondstewardess zegt dat ze op de luchthaven niet kunnen lachen om dit soort grappen en vertelt dat ze haar manager erbij moet halen. Op dat moment ontploft Trygve. 'Dit is een vrij land. Ik heb recht op vrije meningsuiting.' De politie wordt erbij gehaald en uiteindelijk belandt Trygve voor twee weken in de cel, waarna hij wordt overgedragen aan de immigratiedienst INS.

Daar is hij een oude bekende. Trygve is in 1980 het land binnengekomen op een toeristenvisum en heeft wegens zijn mening over het vrije verkeer en de vestiging van personen nooit moeite gedaan om een legale status te krijgen. Er lopen al verschillende procedures tegen hem, en bij elke stap tekent Trygve beroep aan, dus uiteindelijk moeten ze hem weer vrijlaten.

In 1986 tekent president Reagan een amnestiewet, waardoor iedere illegale immigrant die voor 1982 het land is binnengekomen een verblijfsstatus kan krijgen. Het is een kans voor Trygve, maar hij weigert: het zou een compromis zijn en daar doet hij niet aan. Dan, op 11 januari 1994, nog geen maand nadat hij zijn opa in het schuurtje heeft gelegd, ontvangt Trygve een brief van de INS:

‘Zoals u weet, bent u na een hoorzitting in uw zaak uitzetbaar verklaard en is er een uitzetbevel uitgevaardigd. Het is nu de taak van deze dienst om uw vertrek uit de Verenigde Staten af te dwingen.’

Op 25 februari moet Trygve zich melden en zal hij het land worden uitgezet, zo staat in de brief. Hij mag maximaal twintig kilo aan bagage meenemen.

Trygve is niet van plan zich te melden. De zaken gaan juist zo goed. Uiterekend die maand heeft zich een tweede klant aangemeld voor zijn instituut. Het gaat om Al Campbell, die in Chicago komt te overlijden na leverfalen. Geen enkel instituut wil Campbell opnemen als patiënt, omdat er voor zijn dood niets is geregeld. Door Trans Time in Californië wordt zijn familie doorverwezen naar het centrum-in-aanbouw van Trygve, waar Campbell al snel plaatsneemt tussen het droogijs in het schuurtje.

Het is mei 1994 en Barbara Lawlor zit achter haar bureau op de redactie van *The Mountain Ear*, de lokale krant in Nederland, als er een vrouw in de deuropening verschijnt. Haar ogen zijn rood, haar kapsel zit in de war en ze lijkt radeloos. De journaliste weet wie het is: Aud Morstøl, de moeder van de vreemde Noor die ze een paar maanden eerder heeft ontmoet, toen ze een verhaal schreef over het bizarre huis dat hij aan het bouwen was.

Aud heeft haar hulp nodig. Haar zoon is opgepakt en het land uitgezet en van het dorpsbestuur heeft ze te horen gekregen dat ze het huis moest verlaten: de woning voldoet niet aan de voorschriften. Wil de journaliste niet even met het dorpsbestuur praten? Het is van belang. Aud moet namelijk wel terug kunnen naar de woning om extra droogijs te storten, anders ontdooit haar vader.

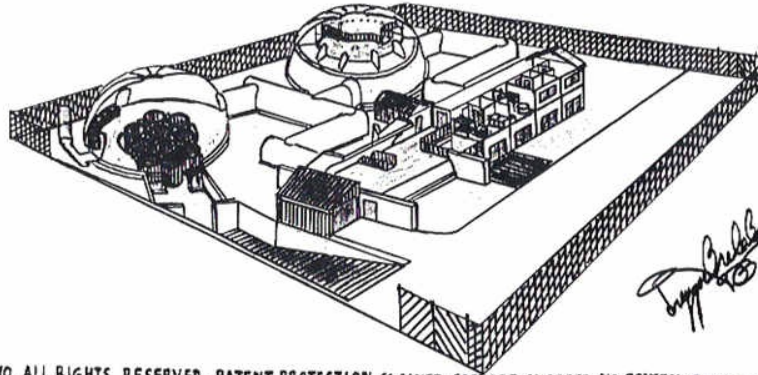
Barbara Lawlor weet niet of ze het snapt en vraagt aan Aud of ze het wil herhalen. Aud vertelt vervolgens het hele verhaal over hoe haar vader Bredo samen met Al Campbell in het schuurtje onder een lading droogijs is beland. Lawlor hoort het verhaal vol ongeloof aan en zegt dat ze zal kijken wat ze kan doen.

Lawlor brengt haar baas op de hoogte en samen komen ze tot de conclusie dat ze inderdaad met het dorpsbestuur moeten gaan praten: om te vertellen over de twee lichamen. In de *town hall* van Nederland reageert men iets minder kalm op het nieuws en al snel zijn de eerste politiewagens onderweg naar de betonnen constructie in de bergen. De volgende dag pikt Associated Press het nieuws op en wordt het verhaal van de twee verborgen lijken in Nederland wereldnieuws.

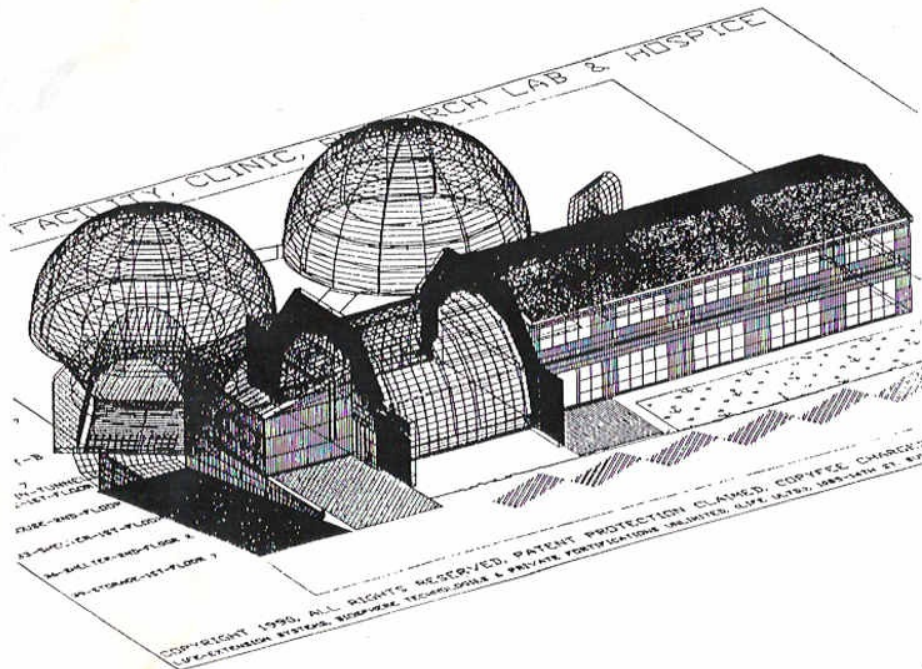
Geschrokken van alle ophef in de media besluit de familie van Al Campbell om zijn lichaam terug te halen en gewoon te begraven. Aud Morstøl wordt in de maanden die volgen – wegens het gebrek aan verblijfspapieren en een incident in de rechtszaal – teruggestuurd naar Noorwegen.

Bredo Morstøl ligt weer alleen in de vrieskist. Zijn dochter en kleinzoon, die hem naar Nederland haalden, zitten een paar duizend kilometer verderop en kunnen nog maar weinig voor hem doen.

CRYONIC LABORATORY & HOSPICE

COPYRIGHT 1990, ALL RIGHTS RESERVED, PATENT PROTECTION CLAIMED, COFFEE CHARGED, NO GOVERNMENT USE PERMITTED.
LIFE EXTENSION SYSTEMS, BIOSPHERE TECHNOLOGIES & PRIVATE FORTIFICATIONS UNLIMITED, 1085-14TH ST. SUITE 1001 BOULDER, CO 80302 USA PH(303) 499-7771
TO BUY THIS MODEL CALL TRYGVE AT (303) 499-7771

COPYRIGHT 1988. ALL RIGHTS RESERVED. PATENT PROTECTION CLAIMED. COPIES CHARGED. LIFE-EXTENSION SYSTEMS, BOSTON, MA 02115. TEL: 617-552-1111. FAX: 617-552-1112.

Vijf

Hij is niet per se heel handig met computers, maar het is Bo Shaffer gelukt om in de kassen waar hij zijn cannabisplanten kweekt een paar webcams op te hangen. Zo kan hij de boel een beetje in de gaten houden. Ook heeft hij draadloze weerstations in de ruimtes geïnstalleerd die hem informatie geven over de temperatuur en de luchtvochtigheid.

Computers fascineren hem al langer. Begin jaren negentig bestaat het World Wide Web nog niet, maar Bo behoort tot de groep gebruikers die dan al met internet bezig is. Van de technische kant begrijpt hij weinig, maar de mogelijkheden interesseren hem. Zo is hij lid van de e-mailgroep *The Extropians*, bestaande uit mensen die intensieve gesprekken voeren over de toekomst van de technologie en de mensheid. ‘Geen plaatjes, geen links, alleen tekst. Maar het was ontzettend cool om met mensen van over de hele wereld te kunnen praten.’

Op een dag, het is maart 1995, ziet Bo de naam van Trygve Bauge voorbijkomen.

X-Message-Number: 3929

Date: Wed, 1 Mar 1995 00:41:48 +0100

From: Trygve Bauge <trygveb@lightning.powertech.no>

Subject: What Now Nederland? (fwd)

Bo kent de naam uit de lokale kranten, want de zaak is nog steeds regelmatig in het nieuws. Op dat moment worstelt Nederland al een jaar met de erfenis van Trygve Bauge.

Er bestaat in het dorp geen duidelijke regelgeving over het houden van lijken in huis, dus na de macabere vondst wordt er een noodverordening aangenomen: niemand in Nederland mag voortaan bevroren lichaamsdelen van mens of dier in huis bewaren. Dat iedere inwoner van Nederland die een kippenpoot in zijn vriezer heeft liggen vanaf dat moment ook illegaal bezig is, wordt in de haast vergeten. Het dorpsbestuur wil het lichaam van Bredo Morstøl verwijderen en

cremeren, maar vanuit Noorwegen tekent Trygve – uiteraard – bezwaar aan. Zijn opa lag er vóór de noodverordening, dus hij zou het recht moeten hebben om te blijven waar hij is. Een rechtszaak moet duidelijkheid brengen.

En Trygve heeft meer problemen. Nadat ook zijn moeder het land wordt uitgezet vraagt hij aan Walter, een vriend van hem, om elke paar weken een lading droogijs in het schuurtje te storten. Maar Walter is er klaar mee, onder meer omdat hij en Trygve constant ruzie hebben over het geld voor het ijs. Trygve denkt erover na om zijn opa weer naar een ander cryonismecentrum te brengen, tot hij zelf een nieuw instituut heeft. Maar geen enkel instituut wil meewerken.

Dan ontvangt Trygve een bericht van Bo Shaffer. ‘Hey, ik ken jouw naam uit de krant. Jij woonde hier vroeger in de buurt.’ Ze raken aan de praat en na een paar mailwisselingen vraagt Trygve of Bo misschien geïnteresseerd is in een baantje.

‘Doing what?’ wil Bo weten.

En zo krijgt het jonge bedrijf Delta Tech in het begin van 1995 plotseling een 'internationale klant met een innovatief project'. Of beter: krijgt Bo Shaffer het meest bizarre bijbaantje van zijn leven.

Op 20 maart 1995 begint de dan 43-jarige Bo Shaffer aan zijn eerste *ice run*. Hij rijdt van Longmont, in het noordwesten van Colorado, naar een industrieterrein in de buurt van Denver. Bij de *Denver Dry Ice Company* laadt hij zijn Jeep Grand Wagoneer vol met tweehonderd kilo droogijs en vervolgt hij zijn weg naar Nederland.

Bo maakt een beginnersfout: hij heeft na het inladen van het droogijs zijn autoraampjes potdicht zitten. Terwijl hij over de I70 richting de Rocky Mountains rijdt, verandert een deel van het droogijs langzaam in koolstofdioxide. Dat gas verdringt de zuurstof en Bo wordt slaperig. Als hij op de plaats van bestemming uit de auto stapt, zakt hij door zijn benen. Pas later leert hij over de verstikkende werking van droogijs in afgesloten ruimtes. Tijdens de vele ritten die volgen rijdt hij altijd met open ramen, hoe slecht het weer ook is. Later koopt hij de grote, oude pick-uptruck waar het ijs in de laadbak kan liggen. Hij schildert er zelf de Amerikaanse vlag op. ‘The Iceman cometh’, roepen ze in Nederland als Bo weer met een nieuwe lading droogijs richting het schuurtje rijdt.

Na een slepende rechtszaak heeft Trygve toch zijn zin gekregen: Bredo mag van het dorpsbestuur blijven liggen. De noodverordening geldt niet

voor hem. In Nederland is de rust weergekeerd en zijn de media vertrokken. De inwoners maakt het eigenlijk niet zo veel uit dat er ook een dode inwoner is.

Bo rijdt om de paar weken naar het schuurtje. Soms is het aangenaam werk. Als de zon schijnt en hij samen met een assistent binnen een paar uurtjes Bredo van nieuw ijs voorziet. Soms is het zwaarder, als Nederland wordt geteisterd door een sneeuwstorm en het schuurtje niet met de auto te bereiken is. Het droogijs moet dan op een slee worden geladen en een paar honderd meter naar boven worden gesleept, terwijl de wind vol op de helling staat. Maar eigenlijk, als hij eerlijk is, geniet Bo altijd van zijn ice runs.

De heftige weersomstandigheden zorgen wel voor andere problemen. Trygve mag dan een huis hebben ontworpen dat een atoomoorlog moet kunnen doorstaan, het schuurtje dat hij voor zijn opa heeft neergezet stelt niets voor. Langzaam valt het uit elkaar. Delen van het dak waaien weg en de schuifdeuren komen vast te zitten. Door een vriend wordt Bo benaderd met een plan. Het bedrijf Tuff Shed, leverancier van stevige schuurtjes, zoekt een manier om wat *free publicity* te genereren. Het is voor het eerst dat Bo de marketingkracht van de Frozen Dead Guy, zoals hij Bredo is gaan noemen, ontdekt. In samenwerking met een lokaal radiostation doneert Tuff Shed een nieuwe schuur voor *grandpa*; een uitstekende investering, want de actie levert een storm aan publiciteit op.

In de jaren die volgen neemt Bo regelmatig een journalist mee als hij het ijs gaat bezorgen. Hij staat in kranten en tijdschriften, komt op radio en televisie en geniet van alle aandacht. Er gaan maanden voorbij dat Trygve en Bo geen contact hebben. Als ze met elkaar mailen gaat het altijd over geld. Bo vindt Trygve een 'cheap son of a bitch' die veel te weinig betaalt. Op zijn beurt verdenkt Trygve Bo ervan dat hij hem een poot probeert uit te draaien. Hij heeft er moeite mee dat hij voor honderd procent afhankelijk is van iemand die hij nog nooit heeft ontmoet.

Ondertussen trekt Bo het hele project naar zich toe en begint naar de ideeën van Trygve zelfs een bedrijfje: het *International Cryonics Institute and Center for Life Extension*. Serieuze plannen heeft hij niet met ICICLE, oftewel ijspegel ('Het kostte me een week om dat te bedenken'), maar het geeft de operatie enig cachet.

In 2001 heeft de lokale ondernemersvereniging een idee. Ze willen wat organiseren in het modderseizoen: de periode dat de sneeuw langzaam smelt, de zomer nog niet echt is begonnen en de lokale middenstand het

zwaar heeft. Tijdens de vergadering vertelt iemand over het succes dat het dorp Fruita in Colorado sinds kort heeft met het jaarlijkse *Mike the Headless Chicken Day*, een dag die in het teken staat van een kip die volgens de overlevering nog achttien maanden heeft geleefd nadat zijn kop werd afgehakt. Waarom zou Nederland zijn beroemdste inwoner niet vereren met een festival?

Het is een gewaagde stap, maar de eerste *Frozen Dead Guy Days* worden een groot succes. Er is een doodskistenrace, een ijsduikwedstrijd en een Grandpa Look-a-likewedstrijd. De kroegen zitten een paar dagen vol en voor wie wil organiseert Bo Shaffer een excursie naar het schuurtje, waar mensen met Old Grand-Dad Whiskey een toast kunnen uitbrengen. In de jaren die volgen komen er steeds meer sponsors, steeds meer evenementen en steeds meer bezoekers.

Trygve vindt het allemaal best. Hij ontvangt een deel van het geld dat de officiële souvenirs opbrengen en door het festival hoopt hij wat goodwill te kweken. Wellicht dat Nederland hem ooit toestemming zal geven om zijn droom – een echt centrum voor cryonisme – alsnog te verwezenlijken.

Maar dan gaat het mis. In 2005 nodigt de organisatie Aud uit om het festival bij te wonen, als een soort eregast bij de festiviteiten. Dat is een slecht idee. Al toen Aud op 64-jarige leeftijd uit Nederland vertrok had ze psychische problemen en dat is er nu – tien jaar later – niet veel beter op geworden. Met medicijnen is ze in toom te houden, met alcohol zeker niet. Bo probeert haar dat jaar te ontwijken, want hij weet hoe ze kan zijn. ‘Ook al is ze oud, ze neemt van niemand iets aan en heeft op alles een weerwoord. O, en ze kan zuipen als een ketter.’

De week van het festival is Aud niet uit de lokale kroegen als *The Pioneer Inn* en *The Black Forest* weg te slaan. En in de weken na het festival ook niet. Ze weigert Nederland te verlaten, drinkt zich een ongeluk en maakt in de kroegen en op straat met iedereen ruzie. Als het op een avond tot een woordenwisseling komt met een van de organisatrices van het festival – naar verluidt over de opbrengsten van het festival – haalt Aud uit. De politie wordt erbij gehaald en om een aanklacht te voorkomen moet Aud wel op het vliegtuig naar huis stappen.

Het gevolg van dit akkefietje is dat Trygve zijn medewerking aan het festival intrekt: de festivalgangers zijn niet langer welkom in het schuurtje. Het festival lijdt er niet onder. De *Frozen Dead Guy Days* zijn de afgelopen dertien jaar uitgegroeid tot een van de populairste

cultfestivals in Colorado. Voor de editie van 2014, in maart, worden tussen de vijf- en zevenduizend bezoekers verwacht.

Maar Bo Shaffer, de man die sinds 1995 elke maand op en neer reed naar het schuurtje in de bergen om een nieuwe lading droogijs te storten, zal er niet bij zijn. Hij is ontslagen. Of, zoals hij in september 2012 op zijn site schrijft, in de wij-vorm aangezien het zaken betreft:

‘Een arbeidsconflict is uitgebroken en nadat het overzeese management en de lokale werknemers er samen niet uitkwamen volgde er een staking. Het International Cryonics Institute is uit zijn kantoor gezet en heeft al zijn eigendommen moeten verwijderen. Stakingsbrekers zijn ingehuurd en het lot van Grandpa Bredo ligt nu in de handen van een man met een truck, maar zonder ervaring. Voor de komende winter is sneeuw en kou voorspeld.’

Zes

Bo Shaffer praat al bijna drie uur non-stop over wat hij de afgelopen twintig jaar met Trygve, zijn moeder en zijn opa heeft meegemaakt. Hij heeft honderden foto's van de ijsleveringen en van het festival laten zien. Tussen de troep in zijn kantoor staan dozen vol memorabilia van het schuurtje in Colorado. Hij heeft posters, programmaboekjes, flessen Old Grand-Dad Whiskey, logboeken, souvenirs en tientallen andere aandenkens. In de dozen zitten zelfs stukken metaal van de oorspronkelijke schuur, die hij ooit heeft opgeknipt om te verkopen tijdens het festival.

Het is nu ruim een jaar geleden dat hij ontslagen werd, hoewel Trygve het erop houdt dat Bo zelf ontslag nam. Het bezorgen van het ijs mist hij niet, zegt hij, maar wel de bekendheid die bij de baan hoorde. Hij sprak er graag over met mensen in Boulder. 'Ik wed voor vijf dollar dat je me kent', zei hij dan tegen wildvreemden. Hij won vrijwel altijd. Niet iedereen in de omgeving kent zijn gezicht, maar zijn verhalen wel.

Tussen de spullen in de dozen zit een groot portret van Bredo Morstøl in een oude, houten lijst. Bo hing hem op toen de Tuff Shed-schuur in gebruik werd genomen. Tijdens het bezorgen van het droogijs had hij de gewoonte ontwikkeld om een beetje tegen Bredo aan te praten en de foto maakte het wat persoonlijker. Ook kregen de toeristen en journalisten die hij af en toe rondleidde op deze manier een idee van wie daar eigenlijk in de metalen kist ligt.

Het is ook de meest gestelde vraag die Bo in al die jaren kreeg. Hoe weet je zeker dat hij daar daadwerkelijk ligt? 'Dat weet ik niet zeker,' antwoordde Bo altijd, 'maar iemand heeft de afgelopen jaren tweehonderdduizend dollar uitgegeven aan droogijs, dus er zal wel iets van waarde liggen.'

Tweehonderdduizend dollar. Voor het droogijs en het bezorgen betaalde Trygve de afgelopen twintig jaar elke maand rond de achthonderd dollar: zo'n tienduizend dollar per jaar. Afhankelijk van de prijs van het ijs hield

Bo ongeveer 350 dollar per maand over. In lange, moeizame e-mailwisselingen met Trygve probeerde hij altijd meer geld te regelen. Soms voor zijn eigen marge, soms omdat er daadwerkelijk extra kosten gemaakt moesten worden. Het leidde tot knallende ruzies.

Zoals in de zomer van 2012, als de droogijssleverancier opeens een extra, eenmalige heffing van 125 dollar doorberekent. Een duidelijke reden ontbreekt, maar Bo heeft het ijs nodig en betaalt. De heffing berekent hij door aan Trygve. 'Ik zei: Trygve, ik heb al jaren te maken met hogere ijsprijzen en hogere gasprijzen. Deze heffing is voor jou.'

Trygve heeft geen begrip en maakt de volgende maand het extra geld niet over. De maand daarna ook niet. 'Trygve, stuur me het geld', mailt Bo, die er een principieel punt van maakt. Geen reactie en geen extra geld. Bo mailt nog één keer: 'Trygve, stuur me het geld. Anders lever ik volgende maand geen ijs.'

Het blijft stil en de dag van de *ice run* breekt aan. Bo levert het ijs ('Natuurlijk, ik ben geen idioot'), maar laat Trygve helemaal niets weten. Drie dagen later ontvangt hij plotseling tientallen mails achter elkaar uit Noorwegen. Trygve draaide door, aldus Bo, die zijn Scandinavisch accent imiteert. 'Mijn opa smelt! Mijn opa smelt!' Trygve belde de krant, de burgemeester en de politie. 'Hij vertelde tegen iedereen dat ik me niet aan de afspraken hield, zonder dat hij me had gesproken.'

Trygve vindt al snel iemand anders die het ijs wil bezorgen. Bij de advocaat die Trygve in de arm heeft genomen moet hij de sleutels van het schuurtje inleveren. Het terrein op de steile helling bij Nederland is voortaan verboden terrein voor hem. Na zeventien jaar komt de samenwerking tot een einde.

Bo wordt boos als hij het erover heeft. 'Al die jaren heb ik voor hem gewerkt. Zijn zaken geregeld, terwijl ik ook gewoon geen enkele *freaking* lading had kunnen bezorgen en het geld in mijn zak had kunnen steken. Hij was er nooit achter gekomen. Maar weet je, het betekent helemaal niets voor Trygve.'

Hij zegt dat hij geen respect krijgt. Dat Trygve hem na al die jaren werk nog steeds niet vertrouwt. 'Hij wil me vertellen hoe ik het ijs moet plaatsen, terwijl hij zelf duizenden kilometers verderop zit en het nog nooit heeft gedaan. Hij denkt meer aan het ijs dan aan mij.'

Als Bo later weer wat rustiger is vertelt hij dat hij nooit in cryonisme heeft geloofd. 'Dat je een stuk vlees bewaart, het tot leven wekt en dat je dan denkt dat het weer de persoon is die het was? Nee.'

Zelf gelooft hij in reïncarnatie – het invriezen van het lichaam houdt dat juist tegen. En zo denkt Bredo er zelf ook over, aldus Bo. Dat zou de ingevroren Noor aan een helderziende hebben laten weten. Met hoge stem citeert hij wat Bredo zou hebben gezegd tegen de helderziende: ‘Waarom? Waarom zou ik dit oude lichaam terug willen? Ahg, ik ben er klaar mee.’

Het leveren van het ijs was gewoon een klus, zegt Bo. Een klus die hij zeventien jaar lang met overtuiging heeft uitgevoerd. ‘Ik nam het serieus omdat het mijn baan was. Dat is hoe Delta Tech rolt.’ In drie cryptische zinnen vat Bo vervolgens samen hoe Delta Tech ‘rolt’, hoe hij het hele project overnam en zich vervreemde van Trygve. ‘Als wij een klus voor je doen, doen we alsof jij ons bent. Wij zijn de cliënt. We doen het op de manier zoals wij het gedaan willen hebben.’

Hoelang zal Bredo nog in het schuurtje blijven liggen? Bo heeft weinig vertrouwen in zijn onervaren vervangers. Ook vermoedt hij dat het geld misschien zal opraken, dat volgens hem het pensioengeld van de inmiddels 84-jarige Aud is. ‘Ik ben benieuwd wat Trygve gaat doen als Aud doodgaat, als ze niet allang ergens dood in een sneeuwbank ligt.’

Pardon?

Bo doet zijn theorie uit de doeken. Voorheen hoorde hij zo nu en dan nog weleens iets van Aud, maar de afgelopen jaren is het opvallend stil. Hij denkt dat ze misschien al dood is. ‘Ik weet dat die twee een chalet ver weg in de bossen hebben. Zonder telefoon, zonder internet. Niet dat Trygve haar zou vermoorden. Zo is hij niet. Trygve houdt van haar, maar hij is wel een opportunist. Het zou me niets verbazen als ze al een tijdje dood is, dat hij haar pensioen int en in Noorwegen aan de slag is gegaan met een klein cryonistisch experiment. Als ik jou was zou ik uitzoeken of Trygve ergens droogijs koopt. Dan heb je het antwoord.’

Zeven

Trygve Bauge knielt neer op de steiger om een thermometer in het water te hangen. Het is de dag van de winterwende, de kortste dag van het jaar, en de afgelopen weken is het mild geweest in Noorwegen. Het heeft meer geregend dan gesneeuwd en de winter is nog niet echt begonnen. Toch is het water in de fjord, op een halfuur rijden van Oslo, koud genoeg om de duik te kunnen kwalificeren als een ijsduik. ‘1,5 graad!’ roept Trygve enthousiast naar de zeven andere leden van de *Norske Isbade Klubb* op de kade.

Vorig jaar nam Trygve 33 keer een ijsbad en dit wordt de eerste duik van dit winterseizoen. Het is jammer dat er nog geen ijs ligt, maar voor de foto wil hij later wel een bevroren meertje opzoeken, daar een gat in zagen en een échte ijsduik nemen.

Terwijl iedereen in een kring om hem heen staat legt Trygve als voorzitter van de club nog een keer uit wat de bedoeling is. De groep ijsduikers mag de douches van de lokale kanovereniging gebruiken. Eerst een warme douche, dan een koude douche zodat het lichaam kan wennen en vervolgens weer een warme douche. Door zijn uiterlijk – Trygve is al decennia niet naar kapper geweest – is zijn aanstekelijke enthousiasme, vrolijkheid en sociale vaardigheid verrassend. De andere leden luisteren aandachtig en lachen om de grapjes die hij maakt. Na het douchen moet iedereen verzamelen op de steiger, waar Trygve aftelt en iedereen tegelijk in het water springt. Je wordt pas toegelaten tot de Facebookgroep, dat wordt gezien als officiële lidmaatschap van de *Norske Isbade Klubb*, als je dertig seconden in het water blijft.

Het koude water voelt alsof je door duizenden spelden tegelijk wordt geprikt. Het lichaam krijgt een thermische schok en er komt een overlevingsmechanisme op gang: het bloed trekt zich terug uit de ledematen en stroomt naar de vitale organen. Na ongeveer een halve minuut klautert iedereen uit het water en rent over het grindpad richting warme douche. Van dat hete water krijgt het lichaam weer een

gigantische boost en begint het bloed met extra kracht door het lichaam te stromen. ‘En nu nog twee keer’, zegt Trygve lachend onder de douche. En hij meent het – een paar minuten later ligt de hele club weer in het water.

In de auto, onderweg naar zijn appartement, vertelt Trygve dat door het ijszwemmen niet alleen de bloedcirculatie wordt gestimuleerd, maar dat de extreme kou volgens hem ook endorfine aanmaakt, het chemische stofje dat een gevoel van euforie veroorzaakt. Wiet en alcohol heeft hij niet nodig. Dit is zijn manier om high te worden.

Trygve Bauge, inmiddels 55, woont in een grote flat in een arm gedeelte van de wijk Vestre Aker, in het noordwesten van Oslo. Op de sloten en scharnieren van zijn deur heeft hij stickertjes geplakt, zodat hij het kan zien als iemand heeft geprobeerd zijn deur te forceren. Op briefjes worden inbrekers gewaarschuwd weg te blijven.

Na de eerste goed vergrendelde deur kom je in een klein halletje, waarna je eerst nog een andere deur van het stevige slot moet halen voordat je binnen bent. Wie het kleine appartement binnengaat, komt in een kleine en volgebouwde ruimte waar bijna geen daglicht binnenkomt. Voor de deur naar het balkon en voor zijn slaapkamer hangen gordijnen van aluminiumfolie. Trygve pakt een kleine stralingsmeter, drukt op een paar knoppen en wijst op het uitslaande metertje. ‘Kijk, gevaarlijk.’ Aan de wanden zijn planken gemonteerd die vol staan met multomappen, die weer zijn gevuld met duizenden knipsels, tekeningen en documenten. Op het balkon staan nog eens tientallen kratten vol met mappen, afgedekt door een dik zeil.

In de woning is er amper plek om je te bewegen. In het midden van de ruimte staat een grote witte vleugelpiano, volgestapeld met spullen. De salontafel staat helemaal tegen de bank aan. In de kleine keuken hangt een waslijntje met vieze vaatdoeken en er staan zeven verschillende soorten sapcentrifuges en slowjuicers. Trygve leeft op de donkergroene en oranje sapjes die hij ermee maakt. De spetters die ontstaan bij het productieproces zitten op het plafond en de muren.

In het openbaar ziet Trygve er alleen vreemd uit. In zijn appartement krijg je een klein inkijkje in de wonderlijke wereld waarin hij woont en denkt. Terwijl hij een maaltijd snijdt voor zijn gasten, dertig verschillende soorten groenten die rauw moeten worden gegeten, vertelt hij drie uur onafgebroken over zijn visie op objectivisme, cryonisme en de toekomst van de mensheid. Hij is moeilijk te volgen, laat zich niet onderbreken en

komt soms een uur later terug op een vraag die eerder is gesteld. De grote filosofische wirwar aan gedachten wisselt hij af met zijn concrete plannen. Het gaat van de hak op de tak. ‘Veel mensen vinden tunnels eng, ik voel me er veilig. Tenminste, veilig in vergelijking met de nasleep van een nucleaire oorlog buiten. Daarom pleit ik ervoor om bestaande tunnels om te bouwen en te verbinden aan de nodige infrastructuur. Boor vanuit een tunnel naar water om besmetting te voorkomen, zuiver de lucht onder druk. Het is een goedkope manier om duizenden mensen onder de grond te laten wonen. In de Tweede Wereldoorlog...’

De beschrijving van Bo – die zeventien jaar lang met Trygve werkte, maar hem nooit ontmoet heeft – komt aardig overeen. ‘Trygve is een uniek persoon. Aardig, maar vreemd. Hij heeft duizenden ideeën, maar daarvan zijn er misschien maar twee interessant en nuttig. Hij heeft geen benul hoe zijn hersenspinsels te implementeren. Als hij erover praat slaat hij door, zodat uiteindelijk niemand naar hem wil luisteren en ook niemand zich realiseert dat er misschien wel iets in zit wat hij zegt.’

Pas als Bo na een paar uur ter sprake komt, praat Trygve weer in zinnen die te begrijpen zijn voor mensen die niet in zijn brein leven. Het zit hem dwars.

‘Geld was al die jaren helemaal het probleem niet’, zegt Trygve opgewonden. Zijn moeder Aud was vroeger eigenaar van een van de grootste apotheken van het land. Al zijn hele leven wordt Trygve onderhouden door het geld van zijn familie.

Hij pakt gehaast een van de multomappen van de planken. Het zijn de rapporten die Bo heeft gestuurd over de ijsbezorgingen – het is waarschijnlijk de enige map in het hele huis die vrij leeg is. Trygve emotioneel: ‘Het enige dat hij hoefde te doen was een rapport van vijf zinnnetjes te sturen, één keer per maand. Hij deed het niet. Ik heb hem er zo vaak om gevraagd. Hij deed het niet. Vijf zinnnetjes, dat was alles. Hij schreeuwde alleen maar tegen me.’

Al lang geleden raakte Trygve tot zijn grote frustratie de controle over het project kwijt aan Bo. Het moest op een gegeven moment wel fout lopen. Nu hij iemand anders in dienst heeft, is hij veel gelukkiger. ‘Ik laat vaker ijs bezorgen zodat we een grotere buffer hebben en krijg elke keer keurig een rapport. Ik weet wat er nu gebeurt.’

Trygve haalt adem. ‘Ik hoop alleen dat hij al die jaren wel gewoon genoeg droogijs heeft geleverd.’

Tijdens het eten, als Trygve zijn grote verhaal heeft gehouden en zijn frustratie over Bo heeft geuit, komt Aud ter sprake. De droogijlsleveranciers in Noorwegen weten niets van een man met pretoogjes en een grote baard die kilo's droogijs koopt. En als Trygve de theorie van Bo hoort, barst hij uit in zijn kenmerkende, meisjesachtige schaterlach. 'Nee, nee, nee. Ze leeft nog.'

Dan is hij stil. Ze is dan wel niet dood, maar het gaat niet goed met haar. Ze is opgenomen in een psychiatrisch ziekenhuis, zoals de afgelopen jaren vaak is gebeurd. 'Ze is paranoïde en manisch depressief', zegt Trygve. Hij vertelt dat de problemen eigenlijk elke keer worden veroorzaakt door een *fatal attraction*. Zijn moeder had dertig jaar geleden een korte relatie met een buurman. Hij maakte het uit en zij is nooit over hem heen gekomen. 'Als ze ziek is, verschuilt ze zich in haar fantasiewereld en denkt ze dat ze met hem gaat trouwen. Vervolgens belt ze hem vijftien keer per dag. Mama, zeg ik dan. Het is tijd voor een reality check.' Hij brengt haar naar het ziekenhuis en na een maand is ze weer rustig.

Trygve wijst op het cadeautje onder de kleine nepkerstboom. 'Met Kerstmis komt ze weer thuis. Ik heb Scrabble voor haar gekocht.'

Acht

De Frozen Dead Guy Days zullen wel blijven bestaan, maar Nederland zal zijn beroemde en dode inwoner op den duur kwijtraken. Trygve zoekt al langer een plek waar zowel zijn opa, als Aud, als hijzelf kan worden ingevroren. Bij voorkeur bouwt hij zelf een centrum in Noorwegen. Hij is altijd op zoek naar tunnels en bunkers die zich hiervoor lenen en heeft multomappen vol kaarten. Daarnaast is zijn moeder – en Trygve zelf ook – lid van het Cryonics Institute in Michigan. Na haar dood kan ze daar terecht, maar de vraag is of ze ook het lichaam van Bredo willen opnemen. De instituten zijn uit angst voor slechte publiciteit huiverig om oude lichamen op te nemen.

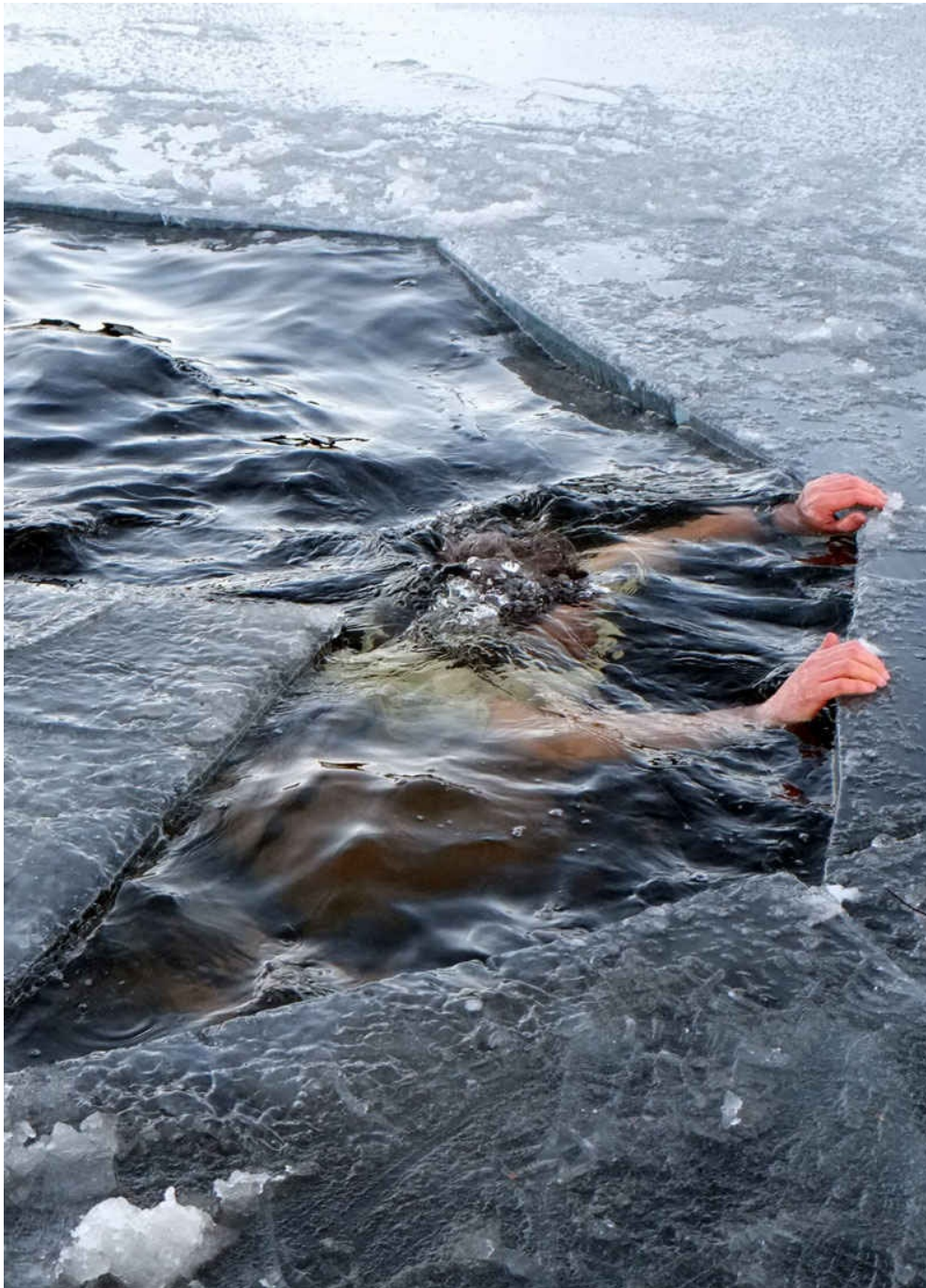
Het is een van de grote frustraties van Trygve over hoe cryonisme op dit moment werkt. Ooit hoopt hij dat je cryonisme gewoon *off the shelf* kan kopen, net zoals een crematie of een begrafenis. Maar met genoeg geld moet het volgens Trygve lukken. En geld is er, zeker als het huis en de grond in Nederland worden verkocht.

Eigenlijk ligt er veel te weinig droogijs in de getimmerde sarcofaag in het schuurtje. Dat je zonder het ijs te verplaatsen de metalen kist van de inmiddels 113-jarige Bredo Morstøl ziet liggen, is geen goed teken. Brad Wickham, de nieuwe verzorger van Bredo, vraagt zich sowieso af wat Bo's werkwijze was. Brad – net als Bo een cannabiskweker uit Nederland – bezorgt twee in plaats van één keer per maand ijs. Het droogijs verdampt veel sneller dan hij had verwacht en Trygve wil graag dat er een flinke buffer is. Die buffer kwam al van pas bij de recente overstromingen in Colorado, toen het schuurtje een paar dagen onbereikbaar was. 'Soms vraag ik me weleens af: zou het lichaam echt nooit ontdooid zijn in de jaren dat Bo het ijs leverde?'

Bo zweert dat Bredo nooit is ontdooid. In de loop der jaren heeft hij de techniek van het koud houden geperfectioneerd. De blokken droogijs moet je nauwkeurig stapelen, niet zo maar op de kist gooien zoals zijn opvolger doet. 'Natuurlijk, de temperatuur is niet altijd min tachtig

geweest. Tijdens hete zomers is het droogijs weleens veel sneller verdampt dan verwacht. Maar de kist is altijd bevroren geweest. Bredo is nooit boven de nul graden uitgekomen.'

Bo wil maar zeggen: hij heeft altijd zijn uiterste best gedaan om het lichaam zo koud mogelijk te houden. 'Zo zijn we bij Delta Tech.'

Over de auteur

Foto: Joost Bastmeijer

Lex Boon (1983) is webredacteur bij nrc.nl en freelance multimediajournalist. Voor *NRC Handelsblad* onderzocht en reconstrueerde hij vorig jaar de Rotterdamse Kunsthalroof. Daarnaast werkt hij aan een productie over de geschiedenis van de ananas.

Colofon

Tekst: Lex Boon

Foto's: Erik Keith, Joost Bastmeijer en Lex Boon

Omslag: Piet Schreuders

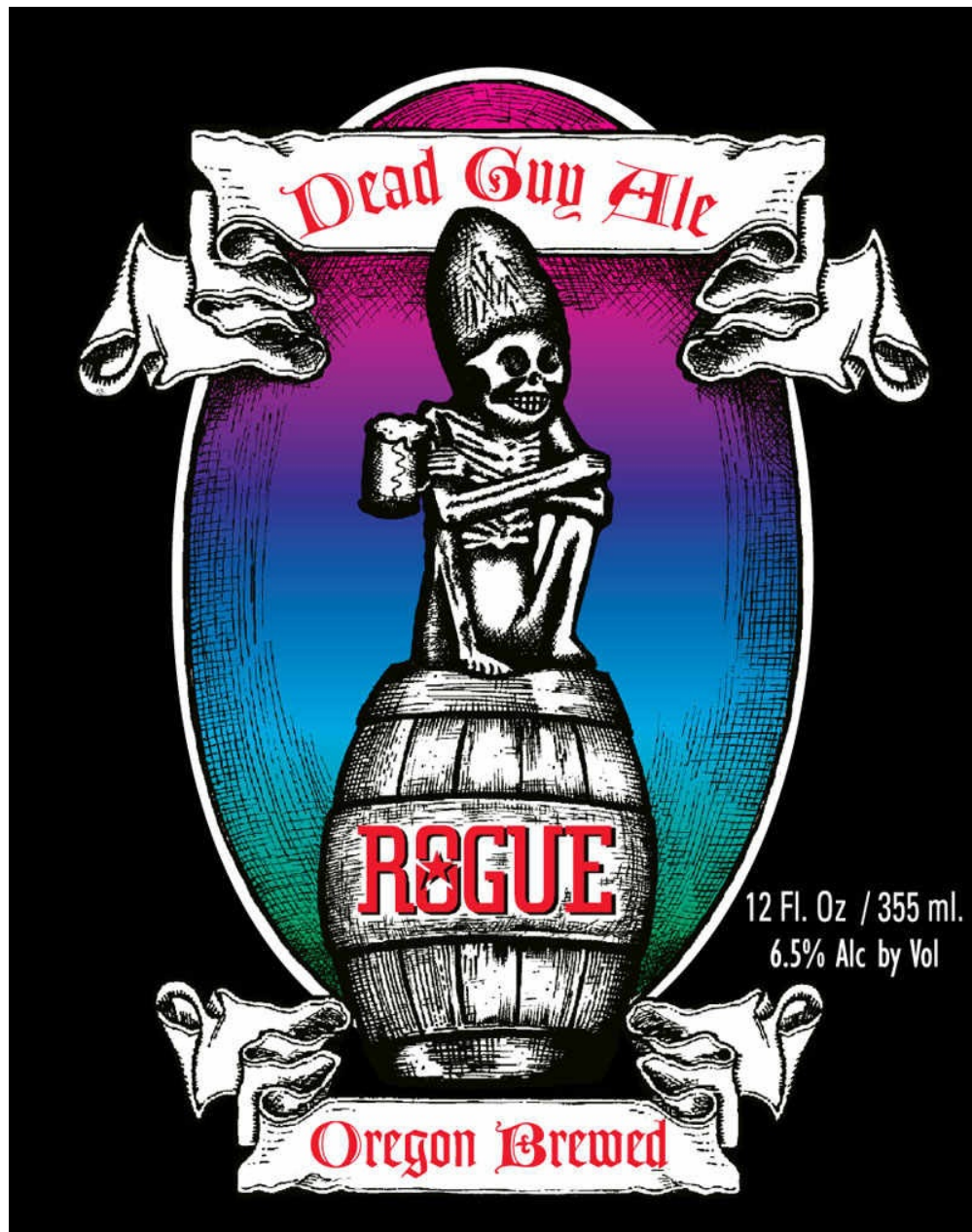
Redactie: Jeroen van Bergeijk

ISBN: 9789462251014

© 2014 [Uitgeverij Fosfor](#), Amsterdam

Powered by [Dead Guy Ale](#) / [Bier & Co](#)

De Fosfor Longreads en Fosfor Longreads app worden mede mogelijk gemaakt door [Stichting Democratie en Media](#) en het [Stimuleringsfonds voor de Pers](#).

Dead Guy Ale

ROGUE

12 Fl. Oz / 355 ml.
6.5% Alc by Vol

Oregon Brewed

fosfor

longreads